

مناطق آزاد؛ میانبر گذر از تحریم‌ها/ گفت‌وگو با عبدالرحیم کردی، مدیرعامل منطقه آزاد

چابهار

در روزهایی که ترامپ سرکشانه برجام را زیرپا گذاشت و یکجانبه از قرارداد بین‌المللی ۱+۵ با ایران بیرون آمد، تنها یک مفر از تحریم‌های جدید برای ایران اعلام شد؛ چابهار. هرچند که به بهانه توسعه افغانستان این معافیت از تحریم‌ها شامل حال چابهار شد، اما کارشناسان اقتصادی و توسعه این نور چراغی که قرار بود از چابهار تابیده شود را خیلی زود دیدند و توصیه‌ها پشت هم برای توسعه بندر و منطقه آزاد چابهار شروع شد. بماند که از ۵-۶ سال پیش در پی توصیه رهبر انقلاب بر تمرکز بیش از پیش به سواحل مکران، توجه به چابهار و سواحلش در همین عنوان کلی جا خوش می‌کنند، بیشتر شده بود. اما تحریم‌های ترامپ یکبار دیگر نشان داد چه گوهر گرانبهایی در منتهی‌الیه جنوب شرقی ایران جا خوش کرده است.

چابهار در این روزها در انتظار به پایان رسیدن راه‌آهن بیش از ۷۰۰ کیلومتری تا زاهدان است تا به شبکه سراسری راه‌آهن ایران به پیوندد و در چرخه ترانزیت کالا، نقش بیشتری ایفا کند. پس توسعه بندر به ۲۰ میلیون تن ظرفیت بارگیری هم ادامه دارد. از سوی دیگر همین هفته گذشته خبرکوتاهی دو خطی، قیمت خودروهای داخلی را شکست؛ «۳ هزار کانتینر قطعات لوازم خودرو در چابهار انبار شده است!» با عبدالرحیم کردی، مدیرعامل سازمان منطقه آزاد چابهار درباره پیش‌بینی سال ۹۸ گفتگو کردیم. او معتقد است از ظرفیت مناطق آزاد می‌توان برای نجات تولید بهره برد.

سال ۹۷ به‌طور کلی برای همه سال سختی بوده است، اگر نگوئیم بد، همان سخت شاید بهتر باشد. این سال را چطور دیدید؟

در سال ۹۷ ما در حوزه تولید توقف داشتیم و باوجود اینکه زیرساخت‌های تولیدی خوبی فراهم شده بود، اما نوسانات اقتصادی، آسیب زیادی به تولید زد. در سال ۹۷ بیشترین توقف را در حوزه تولید داشتیم. چون پس از برجام، بخش تولیدمان هنوز به بلوغ نرسیده بود خیلی زود تحت تاثیر این نوسانات قرار گرفت و متوقف شد. در پایان سال ۹۷ روزهای سختی را تجربه کردیم.

بخشی از آن به دلیل تلاطم‌هایی که در حوزه اقتصاد بود و عدم شفافیت‌هایی که در اقتصاد و به خصوص بازار پول و ارز شاهد آن بودیم، ابهامات را تشدید کرد و ما در سال ۹۷ در حوزه تولید خیلی نتوانستیم کار اساسی انجام دهیم. در بررسی روند اقتصادی، هرچه به پایان سال نزدیک می‌شویم، احساس می‌کنیم که ضرورت و توجه در حوزه تولید در نگاه مدیران و حتی فعالان اقتصادی بیشتر می‌شود. پیش‌بینی من این است که در سال ۹۸ با توجه به مجموعه شرایطی که هم در داخل و هم در خارج داریم الزاما به سمت تمرکز بیشتر بر تولید داخل باید برویم. من فکر می‌کنم شرایطی که الان وجود دارد تداوم پیدا کند و ناچارا ما بخش تولید داخلی را بیشتر باید حمایت کنیم خصوصا با ظرفیت‌های موجود؛ چراکه ایجاد کردن ظرفیت‌های جدید هم کار ساده‌ای نخواهد بود.

در حوزه تکنولوژی و تجهیزات و ماشین‌آلات هم ممکن است ما دچار یک سری مشکلاتی شویم ولی در حوزه ظرفیت‌های موجود تولید و گلوگاه‌هایی وجود دارد که می‌تواند ما را با بیرون ارتباط دهد. می‌توانیم یک سری حرکت‌های موثری را در حوزه اقتصاد دنبال کنیم.

مثال می‌زنید؟

یکی از ظرفیت‌هایی که می‌تواند به عنوان گلوگاه به اقتصاد ما کمک کند، اگرچه این ظرفیت هم در دوران تحریم‌های جدید بی‌آسیب نمانده و متأسفانه فشار بر آن هم بوده، ظرفیت مناطق آزاد است. بخشی از زیرساخت‌هایی که در مناطق آزاد شکل گرفته و برای همین روزها هم شکل گرفته و کاملا هم متفاوت با سرزمین اصلی است، این پتانسیل و امکانات را به ما می‌دهد که بتوانیم یک سری فعالیت‌ها را از طریق مناطق آزاد انجام دهیم. به عنوان مثال همین که مناطق آزاد تا به حال ثبت سفارش نمی‌کردند که الان به عنوان

یک امتیاز منفی با آن برخورد می‌شود، یکی از ویژگی‌هاست. ما امروز می‌توانیم در مناطق آزاد بدون ثبت سفارش و بدون نیاز ارزی، برخی از تجهیزات مورد نیاز خود را تامین کنیم.

من اعتقاد این است که در سال ۹۸ باید تمرکز بر تامین مواد اولیه و تجهیزات را از طریق مناطق آزاد پی بگیریم. من معتقدم که با همان مکانیزم قبلی در دو حوزه مواد اولیه و تجهیزات شرایط خوبی را در مناطق آزاد فراهم کنیم و این شرایط را برای بهتر شدن وضعیت مناطق آزاد در رابطه با کاری که بر آن تمرکز دارند ایجاد خواهد کرد و هم اینکه کمک مالی برای تولید داخل می‌شود. به این ترتیب یک از راهبردهای سال ۹۸ که باید دنبال کنیم، تقویت ظرفیت تولید موجود کشور با پتانسیل تامین مواد اولیه و تجهیزات ضروری مورد نیاز با استفاده از کانال مناطق آزاد است.

همه مناطق آزاد می‌توانند این کار را بکنند؟ یا با توجه به تحریم‌هایی که برای چابهار نیست، امکان این کار در چابهار بیشتر است؟
به لحاظ قانونی این ظرفیت برای همه مناطق فراهم هست دلیلش هم این است که ادبیات اقتصادی دنیا از مناطق آزاد با آن چیزی که ما رفتار می‌کنیم متفاوت است؛ مفهوم منطقه آزاد در دنیا یک سری الزامات و استانداردهایی را داده که در برخی از شرایط می‌شود از آن استفاده کرد. من فکر می‌کنم این امکان درباره همه مناطق ما وجود دارد اما در چابهار قدری متفاوت است. به لحاظ روانی در موضوع خروج چابهار از تحریم‌ها برای توسعه افغانستان این پتانسیل قوی‌تر وجود دارد و به ما این امکان را می‌دهد که بتوانیم در چابهار فعالیت‌های بیشتری داشته باشیم. البته ما هر چقدر هم که تحریم شویم، محورهای ترانزیتی ما نمی‌توانند تحریم شوند.

ظرفیت‌هایی که در چابهار وجود دارد اگر در کنار نیروی محرکه خوبی باشد، می‌تواند این قسمت را به خوبی در مدار قرار دهد. در چابهار تفاوت این است؛ نه در بحث روانی خروج از فاز جدید تحریم‌ها که هنوز ابعادش مشخص نشده، بلکه نکته مهم جغرافیای چابهار و زیرساخت‌هایی است که امروز در چابهار داریم.

من فکر می‌کنم با تحلیل کلانی که در ارتباط با جغرافیای کلان منطقه و نقشی که الان در ادبیات جدید اقتصادی و تغییر و تحولاتی که در دنیا داریم، در کنار اهمیت پیدا کردن زمان و مواد اولیه و مولفه‌های تولید، چابهار را خیلی برجسته کرده، همراه با زیرساخت‌هایی که فراهم شده و توسعه‌دهنده است و فضای ارتباطی که با داخل کشور ایجاد شده و از همه مهم‌تر توسعه خوبی که در آسیای میانه و ثباتی که در افغانستان ایجاد شده، کمک می‌کند که چابهار بیشتر مورد توجه باشد. آن فضای بین‌المللی روانی هم برای توسعه افغانستان چابهار از تحریم‌ها خارج است. همه اینها اهمیت چابهار را بیشتر کرده و ما از همین الان احساس می‌کنیم که توجهات در حوزه تولید در چابهار در حوزه حمل‌ونقل و ترانزیت، بیشتر از گذشته است.

چابهار پس می‌تواند دروازه عبور از تحریم‌ها باشد؟

چابهار خودش به تنهایی هم می‌تواند روزه خوبی باشد برای حمل‌ونقل ترانزیت کشور و ظرفیت‌های ارتباطی‌ای که می‌تواند در شرق کشور بیشتر به آن توجه شود. نکته دوم اینکه بندری هست که به تصور خیلی‌ها می‌خواست رقیب بنادر داخلی باشد و این فرصت که پیش آمده، کمک حال خوبی برای بنادر داخل کشور است و چابهار می‌تواند هاب توزیعی خوبی برای مسیرهای دریایی و خشکی ما باشد تا ناچار نباشیم بارمان را به آنجا بفرستیم.. به نظر من سال ۹۸ برای چابهار سال پرتراپیکی خواهد بود. مسئولیت و کار چابهار خیلی بیشتر خواهد شد. نقشی که باید بپذیرد در حوزه اقتصاد و سطح ملی پررنگ‌تر و جدی‌تر باید باشد.

تجربه این را ما در سال‌های جنگ داشتیم و چابهار پشتیبان خیلی خوبی برای جنگ بود. به همین دلیل نقش پشتیبانی و حمایتی چابهار در این دوره هم تشدید خواهد شد اما خیلی مهم است که ما بتوانیم از این فرصت درست بهره‌برداری کنیم. البته با این فرآیندهای موجود این فرصت را از دست خواهیم داد لذا من معتقدم توسعه خصوصاً در بحث ظرفیت‌های قانونی آنجا اقداماتی سریع لازم است که انجام شود که ما پیشنهادش را هم به دولت داده‌ایم اما باید خیلی زود مورد بررسی قرار بگیرد.

چه پیشنهادهایی داده‌اید؟

یکپارچگی در ساختار مدیریتی آنجا و تصمیم‌گیری به‌صورت ویژه در ارتباط با مسایلی که پیش می‌آید. پیشنهاد تشکیل یک کارگروه توسعه برای چابهار بوده. با تشکیل کارگروهی از طرف دولت با تعدادی از وزرا امکان تصمیم‌گیری‌هایی را درمورد چابهار داشته باشیم که در واقع نظر و تصمیم دولت باشد؛ تصمیمی فراتر از استاندار و در سطح دولت که بتوانیم خیلی سریع کار کنیم. اگر بخواهیم به صورت روتین تصمیم بگیریم و اکثر تصمیمات هم در سطح هیئت دولت است. این زمان تا طی شود ما فرصت‌ها را از دست داده‌ایم. سال آینده در چابهار نیاز به تصمیم‌گیری‌های خیلی سریع در زمان خیلی کوتاه خواهیم داشت که بتواند نقش خوبی را بپذیرد؛ بنابراین بستر نهادی و قانونی لازم برای تصمیم‌سازی در زمان‌های لازم است.

جوامع محلی، مدیریت یک پارچه را می‌پذیرند؟

در سطح طرح‌های کلانی که در حوزه سواحل که مردم روی آن موضوعیت دارند، وارد تقسیم سرزمینی نخواهیم شد. همین مصوباتی که دولت روتین صادر می‌کند طی فرایندی است که به جمع محدودی از وزرا سپرده شود؛ کسانی که در منطقه موثر هستند مثل وزیر راه، اقتصاد، امور خارجه، صمت، کشور و اطلاعات. در یک جمع این‌چنینی مسایل تصمیم‌گیری شود و این تصمیم هم به‌عنوان تصمیمی که دولت گرفته پذیرفته شود و دولت هم تایید کند و این کمیته بتواند کار را پیش ببرد. من پیشنهاد کارگروه توسعه چابهار است و یکی از الزاماتی که در قالب آن نیاز داریم، روان‌سازی و سرعت بخشیدن به سیاست‌گذاری و تصمیم‌سازی در چابهار است. باید کار کارشناسی و دقیق باشد. ما نهادی را نیاز داریم که با توجه به شرایطی که آنجا پیش می‌آید، ظرفیت و توان تصمیم‌گیری سریع داشته باشد. اما چون می‌خواهیم در سطح بین‌المللی کار کنیم، تابلوی منطقه آزاد بهتر است.

فارغ از فرد یا سازمان نهاد، قالب منطقه آزاد مفهوم مناسب‌تری برای دنبال کردن این هدف است. هر تصمیمی که مجموعه می‌گیرد، مناطق آزاد مجری آن باشد. مطلب دوم توسعه‌ای که اینجا اتفاق می‌افتد و ترافیکی که اینجا ایجاد می‌شود، فارغ از تداوم و عدم تداوم این فضای خاص بین‌المللی که ما امروز داریم، چرخ را آنجا به حرکت درمی‌آورد که متوقف نخواهد شد.

مثل همان اتفاقی که در بندرعباس افتاده بود.

اعتقاد این است که چرخ توسعه چابهار حرکت کرده و در این شرایط هم می‌تواند به ما کمک کند و بعد از این هم به حرکت خود ادامه خواهد داد. بنابراین ما نباید غفلت کنیم از سایر الزامات و ابزارهای لازم برای خوب حرکت کردن این چرخ که آن هم سایر ابعاد توسعه است. به مسایل اجتماعی باید خوب پردازیم، مهم‌ترین مسئله برای ما نیروی انسانی است و انسان وسیله ابزار و هدف توسعه است. ما باید کارهای مناسبی را در تقویت نیروی انسانی آنجا در حوزه آموزش فراهم کردن مردم برای این فرایندها باید انجام دهیم من فکر می‌کنم با اتفاقاتی که سال آینده در این منطقه خواهد افتاد یک سری ظرفیت‌های خوبی است که ما می‌توانیم از آن استفاده کنیم. در حوزه آموزش و مهارت‌آموزی باید فعال باشیم.

منظور از توسعه ظرفیت‌های انسانی چیست؟

ظرفیت‌هایی مثل امکاناتی که آموزش عالی و دانشگاه‌ها دارند. البته دانشگاه به‌تنهایی کافی نیست. ما باید به عقب برگردیم و برای آموزش در متوسطه و ابتدایی پایه‌گذاری خوبی انجام شود. ظرفیت‌های موجود آموزشی را تقویت کنیم مضاف بر اینکه با توجه به صناعی که در آنجا رشد و توسعه پیدا می‌کند، کارهای مهارتی را به آن اضافه کنیم. یک بخشی هم ظرفیت‌های موجود در منطقه است کاری را که مردم در آنجا انجام می‌دهند، از نظر کیفی ارتقا دهیم و وارد بازار کنیم.

بخش مدرسه که گفتید سرمایه‌گذاری ۱۲ ساله است، برای کوتاه‌مدت چه کاری می‌کنید؟

بخش آموزشی آن خیلی مهم است. توسعه‌ای که در چابهار اتفاق می‌افتد این نیست که ما همین فردا وارد فاز توسعه می‌شویم. پتروشیمی را که آنجا توسعه می‌دهیم. در بهترین حالت ۴ یا ۵ سال دیگر است. نسل مناسبی از نیروی انسانی که آماده کنیم از کارشناس تا تکنسین آنجا زمان داریم. یک سری توافقی‌هایی را در دانشگاه‌های خودمان و دانشگاه‌های بین‌المللی انجام داده‌ایم و با تعاملی که با صنعت داشته‌ایم مثلاً ما با پتروشیمی نیروهایی را در دوران ساخت و دوران بهره‌برداری و با واحد به واحد پتروشیمی توافق می‌کنیم و میزان

نیروی مورد نیاز را استخراج می‌کنیم که طبق زمان‌بندی آنها نیرویی را که نیاز دارند شروع کنیم. این آموزش‌ها را به نیروهای بومی بدهیم. این طرح با اولین مجموعه‌ای که به صورت پایلوت اجرا می‌کنیم با پتروشیمی سینا هست.

این را می‌خواهیم پایلوت کنیم برای تمام بخش‌های دیگر. یک بخش دیگر مهارت‌های عمومی است ابعاد مختلفی از نیروی کار تا نیروهای مهارتی را نیاز دارد از حوزه صنعت ساختمان تا حوزه گردشگری و خدمات مالی و... برای همه اینها هم یک طرحی را با دانشگاه شریف هماهنگ کردیم. داریم ظرفیت نیروی انسانی برای این توسعه را استخراج می‌کنیم.

برای این کار آمایش دارید؟

یک‌سری از صنایعی که در حال استقرار است با توجه به طرح‌های بالا سری است. اما ما آمایش نیروی انسانی نداریم. براساس طرح‌های توسعه‌ای که برای چابهار پیش‌بینی شده با کمک دانشگاه اقتصاد و شریف این سنجش نیروی انسانی را انجام می‌دهیم. البته با توجه به زمان‌بندی نیازمندی‌ها و نیروی انسانی که برای توسعه نیاز داریم اینها را بررسی می‌کنیم تا تربیت نیروی انسانی متناسب با توسعه چابهار را از الان شروع کنیم. درواقع به جای اینکه به دنبال آن باشیم که نیروی انسانی وارد چابهار کنیم به دنبال این هستیم که نیروهای انسانی موجود در خود چابهار را که یک فرصت و پتانسیل خوبی هم هست مهیا کنیم که در مسیر توسعه باشند.

به آنهایی که آموزش می‌دهید، قول استخدام هم می‌دهید؟

اصلا ما به دنبال ارائه مدرک نیستیم تا از کسانی که مدرک گرفته‌اند و دانش این کار را ندارند بیاوریم و مهارت و تخصص که مورد نیاز است را به آنها آموزش دهیم و در واقع آماده‌شان کنیم که عرضه شوند به صنعت. این صنعت بخش خصوصی است و طبیعتاً کیفیت و توان نیروی انسانی برایش ملاک است. ما الزام و تعهدی برای استخدام نمی‌دهیم ما تعهد و الزام برای صنایع داریم که از نیروی بومی استفاده کنند اما این تعهد و الزام را برای کسی که آموزش می‌بیند نداریم. این نیرو حتماً باید خودش را به سطح از استاندارد برساند که استخدام شود. یک بخشی تربیت نیروی انسانی است بخش دیگر امکانات حداقلی است که از آن به عنوان شاخص‌های رفاه یاد می‌کنیم. آموزش عمومی، بهداشت و مواردی از این دست باید برایش برنامه‌ریزی شود.

البته یک‌سری برنامه‌هایی انجام شده است منتها من فکر می‌کنم سال ۹۸ با تمام سختی‌هایی که خواهد داشت، مثل سال‌های سخت دیگر ما از پس آن برخورداریم آمد و من معتقدم که در بعضی از حوزه‌ها اتفاق خوبی خواهد افتاد و خیلی دوست دارم و علاقه‌مندم یکی از این حوزه‌هایی که اتفاق خوب در آن رخ می‌دهد حتماً تولید باشد به نظر من از سیاست‌های اقتصادی مهم است.

برای سال ۹۸ در بحث تولید صنعتی کلان هم برنامه‌ای دارید؟

ما ۱۷۰ واحد صنعتی کوچک و متوسط را در حال ساخت داریم. برای چیزی حدود نیمی از آنها تلاش‌مان این بوده که در سال ۹۸ به بهره‌برداری برسند اما به دلیل شرایط اقتصادی تعدادشان کمتر خواهد بود. افزایش قیمت‌ها و... ولی قطعاً در حوزه تولید با توجه به شرایطی که در حوزه تجارت پیدا می‌کنیم بستر خوبی برای تولید داخلی است. ما یک مقدار باید در سیاست‌ها برای تولید هدف‌گذاری‌مان مصمم‌تر و جدی‌تر باشد. در نهایت اینکه مناطق آزاد می‌توانند یک دالان خوبی برای کمک به تولید باشند با تمرکز بر واردات و تامین مواد اولیه و نیازمندی‌های مواد اولیه خارجی. البته من خیلی فکر نمی‌کنم ما بتوانیم سرعت تولیدات جدید را افزایش بدهیم اما می‌توانیم از ظرفیت‌های موجود بیشتر استفاده کنیم. به‌طور کلی نه فقط چابهار. ما ظرفیت خیلی در تولید زیاد داریم. فقط باید یک مقدار اگر پشتیبانی کنیم و از ظرفیت مناطق آزاد در تولید استفاده کنیم.

دو بندر تجهیز می‌کنید اینها می‌توانند امسال فعالیت بیشتری در ترانزیت کالا داشته باشند؟

بندر شهید بهشتی که بندر اصلی منطقه است و الان در حال بهره‌برداری است، هشتونیم میلیون تن ظرفیت دارد. من فکر می‌کنم با توجه به روند ماه‌های گذشته سال آینده سال پر ترافیکی خواهد بود شاید براساس برنامه زمان‌بندی که سازمان بنادر و کشتیرانی برای توسعه فازهای بعدی داشته، لازم باشد تجدیدنظر کند و فازهای بعدی را با سرعت بیشتری به بهره‌برداری برساند. فاز ۲ که بخش عمده‌ای از آن انجام شده است و اتفاق خوبی هم افتاده، می‌تواند خیلی زود در مسیر بهره‌برداری قرار بگیرد. و با بهره‌برداری از این فاز

ظرفیت ۵,۸ میلیون تن به ۲۰ میلیون تن خواهد رسید.

در سال ۹۸ این امکان هست؟

دقیقا از برنامه زمانبندی اطلاعاتی ندارم بخش اصلی که استحصال زمین هست انجام شده فقط بحث استحکام و تجهیز و آماده کردن پست اسکله‌هاست که این امکان هم وجود دارد. بندر شهید کلانتری هم که بندر کوچکی است و با توجه به ظرفیت بندر شهید بهشتی این بندر برای بارهای کوچک مورد استفاده قرار می‌گیرد. که خیلی مسئله ما نیست.

برای ترانزیت کالا، برای راه‌آهن چابهار و زاهدان و هم بخش هوایی اتفاقی در سال ۹۸ می‌افتد؟

فعالیت‌های عمرانی راه‌آهن در سال ۹۷ خیلی خوب پیش رفته و بخش عمده‌ای از قطعاتی که کار سنگین داشته انجام شده. از پروژه‌هایی بوده که به‌رغم گرفتاری‌های دولت کارش متوقف نشده است و دولت مصمم هست که هر چه زودتر راه‌آهن را به شبکه اصلی متصل کند. این هم جزو اولویت‌های دولت در سال ۹۸ است که طبق برنامه زمانبندی که فکر می‌کنم اواخر ۹۹ است، به بهره‌برداری برسد. بحث مهم دیگر بحث فرودگاه است؛ ما در سال ۹۸ تحولی را هم در فرودگاه و هم در حوزه هزینه سفر به چابهار خواهیم داشت که باز این هم در توسعه گردشگری و توریسم داخلی موثر خواهد بود ضمن این که چابهار می‌تواند مقصد خوبی هم برای گردشگران خارجی باشد.

روزنامه سازندگی

